

NEMESVÁMOS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017

KÖSZÖNTŐ

Nemesvámos község értékeinek megőrzése számunkra elengedhetetlenül fontos feladattá vált az elmúlt évtizedekben tekintettel arra, hogy községünk olyan fejlődésen ment keresztül, amely során kiemelt figyelmet kellett fordítani a település jellegének, arculatának fennmaradására.

Az ipari fejlesztések meghatározzák a település egy részét, ezzel együtt az arculatát. A középkori településrész építményei, valamint az új faluközpontban található épületek együttese harmonikus egységet mutatnak. Az elmúlt évtizedekben a helyi életkörülmények is egyre inkább kisvárosias jelleget öltöttek.

Az arculati kézikönyvben megfogalmazottakkal kapcsolatosan célunk, hogy a településen kialakult egyes településrészek értékeit megőrizzük a község fejlődésének biztosítása mellett. Szándékunk egy olyan településkép fenntartása és tovább fejlődése, amely figyelembe veszi a falu történelmét, épített és természeti értékeit.

Sövényházi Balázs
polgármester

TARTALOMJEGYZÉK

-
- A photograph of two butterflies on a thistle plant. One butterfly is perched on a green thistle head, while the other is slightly above it, showing its wings. The background is a blurred landscape with more thistles and a clear sky.
1. Köszöntő
 2. Nemesvámos bemutatása
 3. Örökségünk
 4. Eltérő karakterű településrészek
 - Ófalu
 - Kertváros
 - Iparterület
 - Vámosi-felső-erdő
 - Tekeres-völgy és Bődölle
 - Vámosi-alsó-erdő
 - Szántók
 5. Ajánlások
 - Általános ajánlások
 - Anyag és szín*
 - Homlokzatképzés, nyílászárók és kerítések*
 - Kertek*
 - Reklámok, cégek és közművezetékek*
 - Utcák*
 - Ófalu
 - Telepítés*
 - Épülettömeg, magasság, tetőhajlásszög*
 - Kertváros
 - Telepítés*
 - Épülettömeg, magasság, tetőhajlásszög*
 - Iparterület
 - Telepítés*
 - Épülettömeg, magasság, tetőhajlásszög*
 - Héjazatok*
 6. Jó példák I Épületek, épületrészletek
 7. Impresszum

2 NEMESVÁMOS BEMUTATÁSA

TELEPÜLÉSTÖRTÉNET, TÁJTÖRTÉNET

Nemesvámos a festői Balaton-felvidéken, Veszprém szomszédságában fekvő község. Határában már az őskorban letelepült az ember, hiszen rendkívül kedvező természeti feltételekkel találkozott: az erdők bőséges élelmet, építőanyagot, a patakok tiszta ivóvizet biztosítottak. A felszínre került régészeti emlékek a legkorábbi emberi megtelepülést Nemesvámoson az i. e. 4000-3500 körüli időszakra teszik. A rézkorban, kora és késő bronzkorban a falu határának déli felét, ill. annak források és a Tekerés (Séd) patak által határolt belső területét szinte teljesen benépesítették. A község legértékesebb történeti emléke a magyar honfoglalás előtti korszakokból a Balácán fennmaradt hatalmas kiterjedésű római kori (I-IV. századi) villagazdaság, amelyet elsőként Rhé Gyula veszprémi régész tárt fel 1906-1912 között. A rekonstruált villagazdaság épületegyüttese és a romkert a veszprémi múzeum kiállítóhelyeként várja Európa és a világ más tájairól ideérkező vendégeket. A település a középkorban a Vámos nevet viselte, ami azt jelentette, hogy a lakosok vámszedési jogokkal bírtak. Az Árpád-korban a település a király és királyné szolgálatában álló szabadok lakóhelye volt. Gazdaságilag kezdettől fogva Veszprém vonzáskörzetébe tartozott. Veszprém I. István uralkodását kezdve a vármegye és a püspökség központja volt, amely háborúk esetén a vámosiaknak is menedéket nyújtott. A község 1552 után, Veszprém elfoglalását követően a Magyarország középső részét elfoglaló török birodalom határvidékévé vált.

Ásatási fotó Balácán az 1900-as évek első harmadából ►

Az első és a második katonai felmérés térképein Nemesvámos település hatalmas külterületét nagy kiterjedésű erdőfoltok szegélyezik. A település egyelőre csak egyutcás falu. A medencébe összefutó kisebb nagyobb vízfolyások vízmosások is szépen kirajzolódnak a térképeken, melyeket üde gyepek kísérnek. Buda visszafoglalása (1686) és Magyarország felszabadítása után a falu megőrizte nemesi szabadságát és 1848-ig, a jobbágyfelszabadításig fenntartotta ezen kiváltságait. 1848 után a község földműveléssel, állattenyésztéssel, erdőgazdálkodással és a balatoni hegyhátakon szőlőműveléssel foglalkozó agrártelepüléssé vált. A harmadik katonai felmérés térképei az látszik, hogy az északi településhatárnál az erdők kiterjedése csökkent, helyenként átmeneti erdős-cserjés területek alakultak ki. A lakott terület továbbra sem változott jelentősen, kis mértékben növekedett csupán. A polgári korszak birtokviszonyait az 1945-ös földosztás, társadalmi rendjét az 1949-1989 között kiépülő szocialista rendszer gyökeresen átalakította. A parasztokat erőszakkal termelőszövetkezetbe kényszerítették, a lakosság egy jelentős része pedig az iparban helyezkedett el. A település területe az évszázadok sokán nem sokat változott. A falu északnyugat felé Szentgállal, Bánddal, illetve az azóta már eltűnt Menyke és Csátár falukkal, észak-északkelet felé hosszan Veszprémmel volt határos. Délkelet felé Fájsz (Veszprémfájsz) volt a szomszédja; déli irányban Hidegkút határával érintkezett; délnyugati szomszédja Biliége falu volt, amely a török háborúk során ugyancsak eltűnt, s határa Tótvázsony területébe olvadt, s azóta Tótvázsony a délnyugati szomszédja Nemesvámosnak. A település és környékének főbb úthálózatának elődei már a 18. században fellelhetők voltak. A 18-19. századi térképeken Veszprém és Nemesvámos közötti, nagyobb és fontosabb utat jelölő via Regia mellett megjelennek a via Csopakiensis, ill. Fürediensisből leágazó kisebb utak, a Vámosról Szentkirályszabadjára, Felsőörsre vezető utak vagy a Veszprémből „Faiszba” vagy a Vámosról „Faiszba” vivő „Kocsi Út”. Az utak kialakításában a földrajzi környezet döntő szerepet játszott. A Déli-Bakonyt és a Balaton-felvidéket elválasztó természetes törésvonal a római korban is és a középkorban is a Balatonnal párhuzamosan futó nagy diagonális út nyomvonalául kínálkozott, s végeredményben itt halad a Veszprém–tapolcai út ma is.

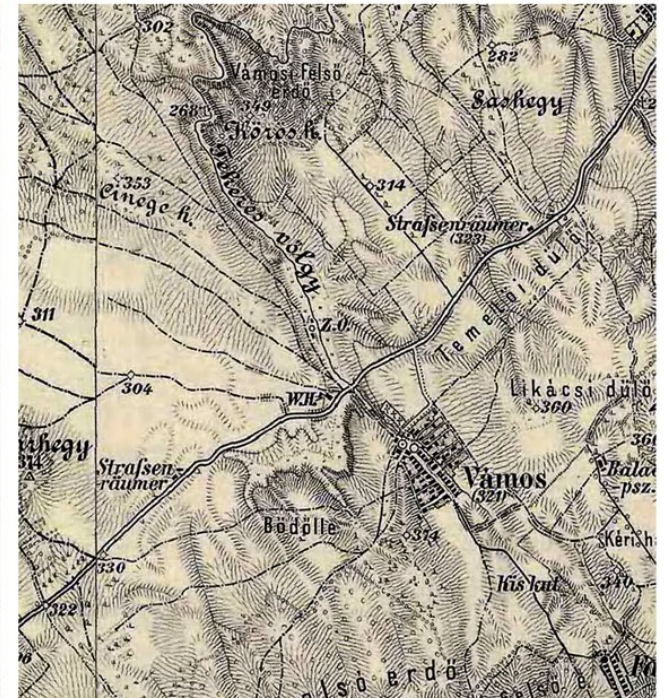
Nemesvámos az I. katonai felmérésen (1780-1784) ▼

Nemesvámos a II. katonai felmérésen (1806-1869) ▼

Nemesvámos a III. katonai felmérésen (1872-1884) ▼

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Nemesvámos hagyományosan egyutcás falu volt, amely az útifalvak egyik fajtája, azon belül is a szalagtelkes falvak típusába tartozik. Ezen falvakra jellemző, hogy két sor szalagtelke egy átfutó út két oldalán helyezkedik el. A falukép formálódását a domborzati, földrajzi adottságokon kívül egyéb tényezőknek is erősen befolyásolták. A helység kiváltságos múltja révén más, a megye községeitől lényegesen eltérő települési forma jött létre az évszázadok során. Nemesvámost különlegessé teszi a kialakult számtalan keskeny köz, keskeny utca, mely miatt a falu képe némileg emlékeztet a városokéra. Az udvarokon belül alakítottak ki utcákat, és jellemzően nagyon sűrűn lakták a települést. A környéken általában „közös udvarnak” nevezték az egy telken egymást követő lakóházak és gazdasági épületek sorát. Az ilyen típusú falvakban egy közben általában 3-4 család élt együtt, de Nemesvámoson még ennél is több a jellemző: gyakran 10—13 család élt együtt. A közben élők között egykor szoros lehetett a családi kötelék, hiszen szinte az egész falut rokonsági kapcsolatok szőtték át még századunk elején is. Eljött azonban a telkek bekerítésének időszaka, így lettek az udvarból utcák. Ez az átalakulás akkor gyorsult fel, amikor az egymás mögé épített házak többségét már nem az ugyanabból a családból kivált gyermekek lakták, hanem távolabbi rokonok vagy idegenek. Az udvar egy sávja funkcióját tekintve utca jellegűvé vált. Ennek terminológiája Nemesvámoson a köz, melyek keskenyek, alig „kocsi-szélességűek”. Az így kialakult telekstruktúra a mai napig jól megfigyelhető, a település sajátossága. A történelmi településmag a 20. száza végétől kezdődően további településrészekkel növekedett. Ezekre a szabályos telekstruktúra jellemző, kisebb telkek, szabályos rendben elhelyezve, rajtuk jellemzően egy-egy lakóépülettel. Ezek az új lakótelepek, a településmaghoz kapcsolódva déli és keleti irányban épültek fel. A településhez szintén kapcsolódva, annak északi részén alakult kis a gazdasági-ipari terület.

3 ÖRÖKSÉGÜNK

MŰEMLÉKEK

RÓMAI KORI VILLAGAZDASÁG ÉS A LIKASDOMBI HALOMSÍR-MAUZÓLEUM

Az első falmaradványokat és falfestménytöredékeket 1904-ben találták meg a szántást végző cselédek a veszprémi káptalan Vámos község határában levő balácapusztai földjén. A sokat ígérő lelőhelyen Rhé Gyula, akkori úgynevezett múzeumi őr, későbbiekben múzeumigazgató, vezetésével 1906-ban kezdődtek meg a feltárások. Hamarosan világossá vált, hogy egy római kori villagazdaság nyomait találták meg. A körítőfal feltárt részei alapján egy közel kilenckektáros központi egységet sikerült meghatározni. Az első kutatási periódusban Rhé Gyula leginkább az alaprajz, a villagazdaság és az épületek kiterjedésének feltérképezésére törekedett, így zömében csak a felsőbb rétegeket érintette. A 90-es évek első felétől az ásatások során új, Rhé Gyula által nem kutatott építmények kerültek elő, így jelenleg 22 épületről van teljes vagy részleges információ. A balácapusztai római kori villagazdaság és romkert 1984. május 18-án, a Múzeumi Világnapon nyílt meg.

A villagazdaság I. főépületének 10. terme ▼

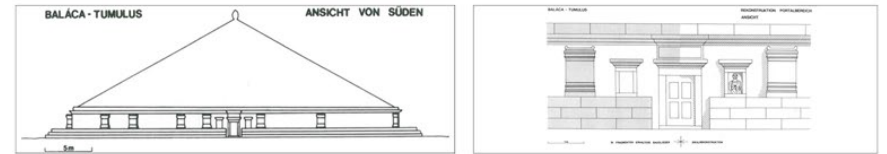

Villa Romana Baláca, a kiállítóhely napjainkban ▼▲

RÓMAI KORI VILLAGAZDASÁG ÉS A LIKASDOMBI HALOMSÍR-MAUZÓLEUM

A bronzkor óta ismerjük a temetkezések egy speciális változatát, a nagyméretű halomsírokat. Ez a fajta temetkezési mód az őskor folyamán megszűnt, majd újra megjelent a római korban. Pannónia legszebb példáját a nemesvámosi Likas domb képviseli. A nemesvámosi Likas-dombnak első írásos említését az első katonai felmérés térképén (1782-85) és Oláh János Balaton melléki tudósítás ában (1834) találjuk. A kővülről hatalmas földhalomnak látszó építmény belül boltozatos volt és egy alagút kötötte össze Nagykúttal, ahová vízért jártak. Az 1985-1987 között végzett feltárások igazoltak egy eredetileg díszes bejárattól induló és egy kettős sírkamrához vezető folyosót. A közel 40 m-es átmérőjű temetkezőhelyet többszörösen osztott lábazattal megépített fal övezte, amelyen belül építették fel az eredetileg 8-10 m magas halmot. Az elhunyt balácai villatulajdonosnak és hozzátartozóinak hamvait a sírkamrába helyezték, míg személyzetének tagjait még a halom felhordása előtt, valószínűleg a sírkamra körül temették el. A sokszorosan megbolygatott, kifosztott római kori halomsírból szinte csak a mauzóleum kőből épült hiányos falai maradtak meg. Hiányoznak az urnák, a fedlapok a sírkamráról és a folyosóról, valamint a faragott építészeti tagozatok nagy része is. A balácai halomsír-mauzóleum igényes szerkezetével, Pannoniában szokatlan monumentalitásával megőrizte és visszatükrözte a nagy itáliai körsírok, császármauzóleumok formáját, ezzel is jelezve az elhunyt magas társadalmi és szociális helyzetét. A Római kori villagazdaság maradványai (romterület) és likasdombi halomsír-mauzóleum műemléki védelem alatt áll régészeti emlék kategóriában.

A Likas-dombi halomsír-mauzóleum rekonstrukciós képei ▲

A Likas-dombi halomsír-mauzóleum napjainkban ▼▲

REFORMÁTUS TEMPLOM

A falu középkori temploma - minden valószínűség szerint - a mai református templom helyén állt. A barokk templom a középkori templom helyén, feltehetően annak átépítésével 1740-ben épült, majd 1790-ben bőví-tették. Heister tábornagy, a császári csapatok főparancsnoka 1710. május 30-án bezáratta a veszprémi vár-ban működő református templomot. A veszprémi reformátusok -1710 májusától októberig- Vámosra jártak istentiszteletre. 1745-ben készült a templom festett berendezése (padelői és padprofiljai) és egykori kazettás famennyezete. 1841. április 25-én hatalmas tűzvész pusztított, leégett a református templom és iskola is. A Som-hegyen különösen kiváló minőségű követ fejtettek. Az onnan származó vörösés színű kő az anyaga a református templom 1855-ből származó úrasztalának. 1916. október 25-én leszedték a református templom tornyában lévő két - egy 531 és egy 285 kilogrammos- harangot és elszállították, hogy ágyúkat öntsenek belőle. 1929-ben az iskolaépítéssel szinte párhuzamosan lecserélték a református templom túlsúlyos geren-dázatú tetőzetét, illetve a tetőzet bádog vízlevezető csatornázatot kapott. 1945. március 24-én délelőtt lezaj-lott szovjet támadás során a református templom tornyát is több tűzér-ségi találat érte, s a régi - 1745. évi - kis harang darabokra törve hullott le. 1967. november 12-én befejeződött a nemesvámosi református templom helyreállítása. Az 1985. augusztus 15-én hajnali 06 óra 30 perc körül lezajlott nagy erejű földrengés a refor-mátus templom belsejét is erősen megrongálta. Így a már korábban megkezdett helyreállítási munkák csak 1985. október 31-re, a torony és a kupola renoválása csak 1988. február 13-ra fejeződtek be.

A népies barokk csárdaépület feltehetőleg a vámosi határban fejtett kőből készült a környék gazdag kőépítészeti hagyományai szerint. Nyeregtetős, két végén háromszögletű oromzattal, teteje náddal fedett. Emeletes, ezért ritka a megye népi építészetében. Alápincézését az épület funkciója indokolta, szükség volt a borok tárolását szolgáló hűvös helyiségre. A környéken ugyanis többnyire nem építettek pincét a házak alá. A csárdát jellemző bolthajtásos építési mód főként a környező egykori nemesi községek arculatát határozta meg. A földszinten csehsüveg-, a kétrészes pincében pedig a dongaboltozat található. A kosáríves tornácki-képzés szintén jellegzetes a vidéken, Nemesvámoson házak sorát díszítette alig 50 éve. A csárda építtetőjéről nincs tudomásunk. A vámosi nemesi közösség emeltethette és adta bérbe, mint az egyéb közbirtokossági létesítményeket, nemesi javadalmakat: falubeli kocsmát, mészárszéket. A nemesi birtokok 1892. november 17-én kelt listáján a 14. helyen szerepel a csárda. A csárda az utolsó „legendás” bakonyi betyár, Savanyú Józsi működése idején élte a virágkorát. A betyárvezér és társai gyakran megfordultak a csárdában, együtt mulattak a vámosiakkal. A betyárvilág letűntével a vámosi csárda hosszú ideig nem a mulatozás kedvelt helye volt. Lakóépületként vették bérbe, majd a falu szegénysorsú emberei éltek a falai között.

ÖRÖKSÉGÜNK

HELYI VÉDETT ÉPÜLET

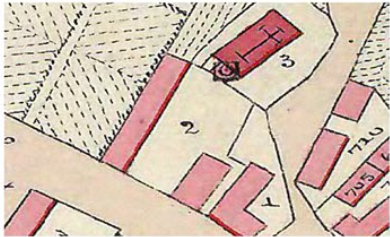
SZENT MÁTÉ TEMPLOM

A templom copf-stílusban 1846-ban épült. Miután a jelenlegi római katolikus templom helyén álló kápolnát 1749-ben építették a jezsuiták a Habsburg II. József császár féle felmérés (1785) leíró részében szereplő szöveg, t.i., hogy a „...faluban két kis templom van, az egyik fallal körülvéve ...”(„...Zwei kleine Kirche, wo von eine mit Mauer umgeben...”) kizárólag a református templomra vonatkozhatott. 1869. évben - készített nép-számlálás már katolikus templomot említ. Az 1945. március 24-én délelőtt lezajlott szovjet támadás során a templom tornyát több szovjet tüzérségi belövés érte, s a torony leomlott. A Som-hegyen külön kiváló minőségű követ fejtettek. Az onnan származó vöröses színű kő az anyaga a templom keresztelőkútjának

ÖRÖKSÉGÜNK

NEMESVÁMOS TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÜLETEI, ÉPÍTÉSZETI EMLÉKEI

GAZDASÁGI ÉPÜLET

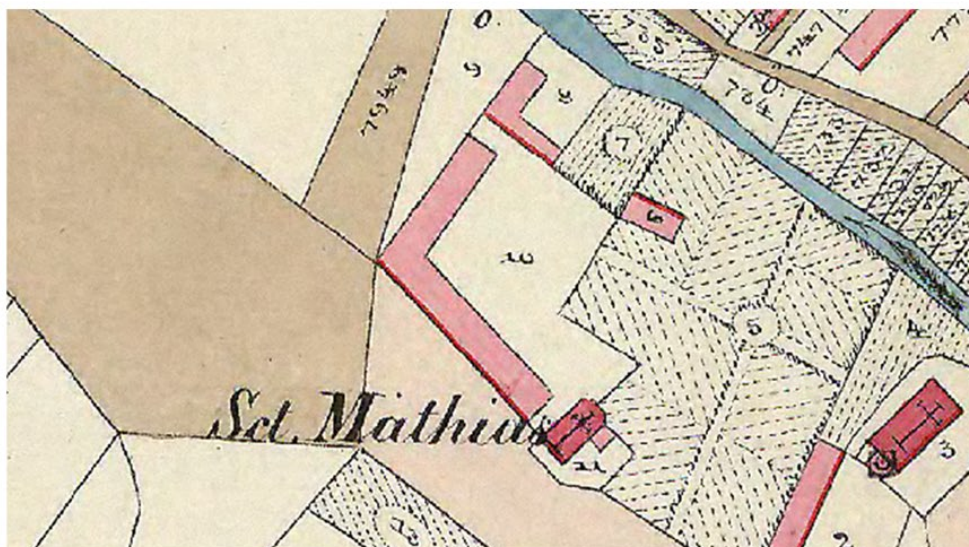
Az épület a református parókia udvarán található, egykori egyházi gazdasági épület, mely feltehetőleg a 18. századból származik.

GAZDASÁGI ÉPÜLET

Az épület valószínűleg a Szent Máté katolikus templomhoz tartozó, egykori egyházi, káptalani gazdasági épület maradványa, mely feltehetőleg a 18. század végéről, 19. század elejéről származik.

EGYKORI REFORMÁTUS NAGYISKOLA

Nemesvámoson az egykori református nagyiskola talán már a XVII. század végétől működött, bár első nyoma csak 1745-ből való. Megépülése óta azonban már több átalakításon is átesett. Az 1850-es években működő református iskola - a korábbi helyére - 1838-ban épült ún. „nagyiskola” volt.

LAKÓHÁZAK A XIX. ÉS XX. SZÁZAD ELEJÉRŐL

▲ Jó állapotú átalakított lakóház a XIX. sz. elejéről

Szépen fennmaradt szecessziós lakóépület XX. század elejéről ▲

Többször átalakított tornácos lakóház a XIX. sz. elejéről ▲

Jó állapotú alapincézett lakóház a XIX. sz. elejéről ▲

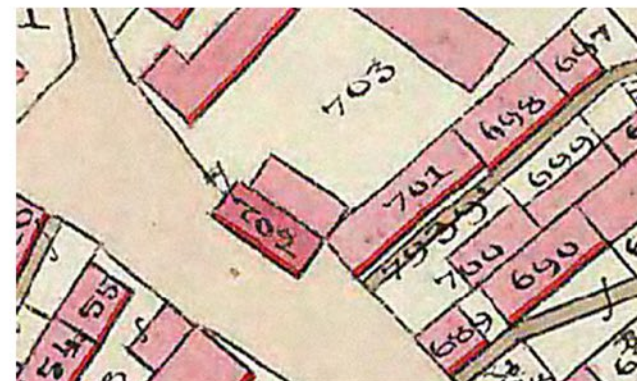
▲ Jó állapotú átalakított lakóház a XIX. sz. elejéről

KÖZÖSSÉGI HÁZ

A mai közösségi ház, egykoron községháza. Feltehetően a 18. század végén, 19. század elején épült boltozatos, földszintes épület átalakításával alakult ki jelenlegi formája 1937-38-ban. Az 1935. július 27-i képviselő-testületi ülésen merült fel annak a lehetősége, hogy a közbirtokosság - melynek tulajdonát képezte a körjegyzői hivatal épülete - örök áron eladja a községnek az 51. házszám alatt álló épületet. Az árat 1000 pengőben szabták meg. Az 1935. augusztus 28-án lezajlott közgyűlésen elfogadták Linczmayer György terveit. A régi épület boltozatának lebontását és a helyébe építendő vasbeton mennyezet építését Fabb Károly vállalta további 1488 pengőért.

Közösségi ház anno ▼

Közösségi ház napjainkban ▼

VILÁGHÁBORÚS EMLÉKMŰVEK

▲ I. világháború hősi halottainak emlékműve

1938 júliusára készült el Malasits Ferenc veszprémi szobrász tervei és kivitelezése során a Som-hegyről származó vörös színű kőből. A felavatásra azonban csak részben sikerült elkészíteni az emlékművet: a csúcson lévő félgömb alakú idomra tervezett bronz turulmadár - a közbejött világháború miatt a mai napig sem került a helyére. Az emlékmű 52 hősi halált halt nemesvámosi katonának állít emléket, közülük kettőről volt biztos információ, hogy hol és miképpen hunytak el, a többi áldozatról azonban nem volt konkrét adat. A katonák a veszprémi 31. honvéd gyalogezred, illetve a győri 19. gyalogezred soraiban harcoltak, és az olasz és az orosz frontokon veszítették életüket.

II. világháború hősi halottainak emlékműve ▲

Az emlékművet a II. világháború áldozatainak emlékére állíttatták. Anyaga mészkő és bronz, Szabó Gábor kezemunkáját dicséri, aki 1997-ben készítette.

Díszítményei egy rohamsisak babérággal, illetve a másik oldalon a város címere. Az oszlop és annak felső része lényegében egy keresztet formál. Az előrészén, a sisak alatti felirat: "A II. világháború áldozatai emlékére". Hátul, a címer alatt az áldozatok listája olvasható.

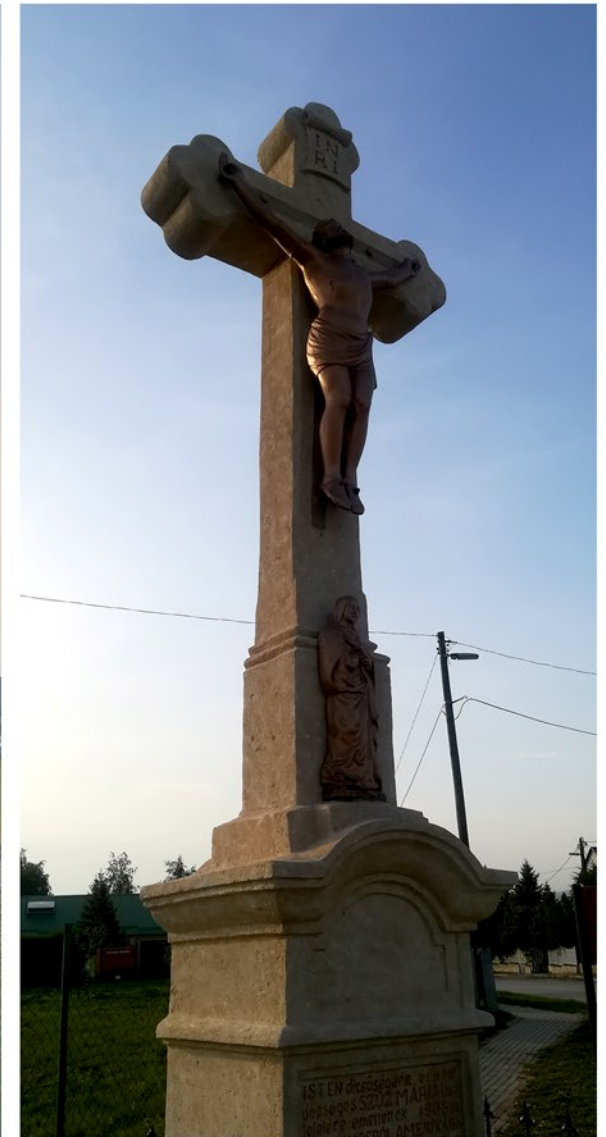
FESZÜLETEK

▲ Útszéli vörös homokkő feszület kovácsolt kerítéssel.

▲ Homokkő feszület a 18. század végéről, 19. század elejéről sérült felirati mezővel, kovácsolt kerítéssel.

KÖHÍD ÉS KÚT

▲ Boltozatos kőhíd a Tekeres-patak felett símított beton fedkővel.

▲ Pumpás öntöttvas kút, a falu fő utcáján található. A kút és az azt körülvevő acél kerítés szép állapotú, a múltat hűen őrzi.

TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

SZÁR-HEGY

A nemesvámosi Szár-hegy kiemelkedő jelentőségű természetvédelmi szempontból, hiszen értékes növénytársulásoknak ad otthont: pannon sziklagyepek, száraz gyepek valamint a kiemelt jelentőségű szubpannon sztyeppék és pannon molyhos tölgyesek is megtalálhatók a területen. Ezeken a ritka élőhelyeken számos védett faj él, mint például a homoki nőszirm és a magyar tarsza. Ezen értékek megőrzése céljából a Szárhegy területe a hazai valamint a nemzetközi, közösségi jelentőségű ökológiai hálózat részét is képezi.

TEKERES-VÖLGY ÉS BÖDÖLLE

A Tekeres-völgy szintén kiemelkedő jelentőségű természetvédelmi szempontból. A Tekeres-völgy más jellegű társulásoknak ad otthont. A Szár-hegy gyes élőhelyeivel ellentétben a völgy az erdőtársulásai miatt értékes. A Tekeres völgy a Csátár-heggyel és a Miklós Pál-heggyel egy egységben a hazai valamint a nemzetközi, közösségi jelentőségű ökológiai hálózat részét képezi. A nemzetközi jelentőségű terület jellemző élőhelyei a szubmontán és montán bükkösök, pannon cseres-tölgyesek, pannon gyertyános-tölgyesek és pannon molyhos tölgyesek. Ezen ritka élőhelyek védett lakói közül említésre méltó a havasi cincér és a leánykökörcsin.

4 ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRSZÉK

Nemesvámos területét hét eltérő karakterű településrészre osztottuk: Ófalu, Kertváros, Iparterület, Déli-Bakony hegylábi lankái, Tekeres-völgy és Bödölle, Vámosi-alsó-erdő és a Szántók területe. A belterület központi része az ófalu, melynek területe megegyezik a történelmi Vámos falu területével. A történelmi településmag őrzi a település egykori -igen egyedi- szövetét. Eköré a belső mag köré kezdett terjeszkedni a falu és a kertvárosias karakterű újabb lakóterületek a történelmi faluközponttól déli és keleti irányban jöttek létre. A falu másik meghatározó része (az értékes településmagon kívül) az ipari park. Az ipari gazdasági területek az egykori termelősövetkezet környékén, valamint a 77-es országos főút közelében jöttek létre. A külterület meghatározó része a Déli-Bakony vonalutának hegylábai, melyek a közigazgatási terület északi részére kúsznak be. Természeti értékekben gazdag szintén fontos része a településnek a Tekeres-patak és annak völgye, mely szinte az egész települést átszeli. A falu déli határában nagyobb kiterjedésű erdő fekszik a Vámosi-alsó-erdő, ami már a legelső katonai felmérés térképeiről is visszaköszön. A falu többi részén pedig a szántóterületek az uralkodóak.

ÓFALU

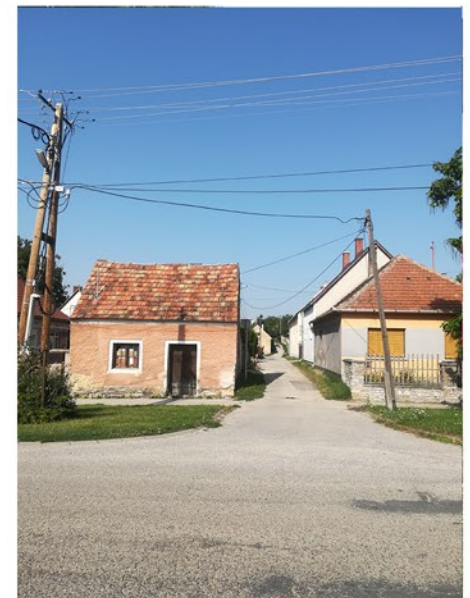
Az Ófalu településrész megegyezik a történelmi Vámos falu területével: a mai Kossuth Lajos utcáról keleti irányba a Dózsa György utcáig, nyugati irányba pedig a Petőfi Sándor utcáig az egykori nemesi telkek birtokhatáráig nyúlik. Nemesvámos hagyományosan egyutcás falu volt. Az egyutcás falvak az útifalvak egyik fajtája, amely pedig a szalagtelkes falvak típusába tartozik. Ezen belül az útifalu olyan település, amelynek két sor szalagtelke egy átfutó út két oldalán helyezkedik el.

▼ Csizmadia köz 1930 körül

A falukép formálódását a domborzati, földrajzi adottságokon kívül egyéb tényezőknek is erősen befolyásolták. A helység kiváltságos múltja révén más, a megye községeitől lényegesen eltérő települési forma jött létre az évszázadok során. Az eredetileg hosszú szalagtelkekből álló település telkei a családok bővülésével fokozatosan –jellemzően zárt sorú beépítéssel– apró telkekre darabolták. Ezt követően a tulajdonviszonyok változásával szűk utcákat –közöket– létesítettek a belső lakótelkek megközelítésére. A keskeny utcácskák név nélküliek, a lakóházakat a Kossuth utcára számozták. Az egykori faluközpont a főút forgalma és a szűk közterületi szakaszok miatt egyre veszít központi szerepéből, viszont az épített örökség leggazdagabb elemei itt találhatók. A területhez jelentősebb átmenet nélkül kapcsolódnak az új gazdasági területek és a kertvárosias beépítések. A történelmi településközpont átalakulóba van, sajátos karaktere az új beépítésekkel, átalakításokkal nagyon vegyes utcaképeket mutat.

▲ Kossuth Lajos utca északról a református templommal A középkori Vámos templomdombja (Perkátá u. felé) ▼

▼ Kossuth Lajos utca Kossuth Lajos utcáról nyíló köz ▲

KERTVÁROS

A történelmi településmag a 20. század végétől kezdődően további településrészekkel bővült. Az új kertvárosias beépítések a településmaghoz jelentősebb átmenet nélkül kapcsolódva, déli és keleti irányban, a '60-as, '70-es évek lakásépítési hulláma következtében alakultak ki. Nagyon sok Veszprémben vagy a környéken dolgozó, beköltöző telepedett le itt a megyeszékhelyhez közeli új utcákban. A kertvárosi részekre a szabályos telekstruktúra jellemző. A telkek kisebbek, szabályos rendben helyezkednek el, rajtuk jellemzően egy-egy lakóépület található.

IPARTERÜLET

A gazdasági területek az egykori termelőszövetkezet környékén, valamint a 77-es országos főút közelében jöttek létre közel a szomszédos lakó és intézményi területekhez. Nemesvámos jelentős szerepet tölt be a Veszprémi térség gazdasági helyzetében. Számos neves hazai és külföldi tulajdonú vállalkozás működik a településen. Nemesvámos főbb gazdasági ágazatai a szerszám –és gépgyártás, a műanyag –és fémmegmunkálás/feldolgozás, élelmiszergyártás, valamint kiemelendő a növényápolási szerek gyártása is.

25 | Elterő karakterű településrészek

VÁMOSI-FELSŐ-ERDŐ

A nemesvámosi határ meglehetősen változatos képet mutat, jellegzetesen bakonyi táj. A település mögötti Gyürtetőről festői kép tárul elénk: erdő borította dombokkal, mély, dolomittal kifaragott völgyekkel, nyaranta üde zöld legelőkkel, megművelt szántókkal. Az e területeken kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település történetéhez, közrejátszik a helyiek identitásának kialakulásában és erősítésében.

Gyertyános-tölgyes ▲

Szár-hegy ▲

Tölgy ▲

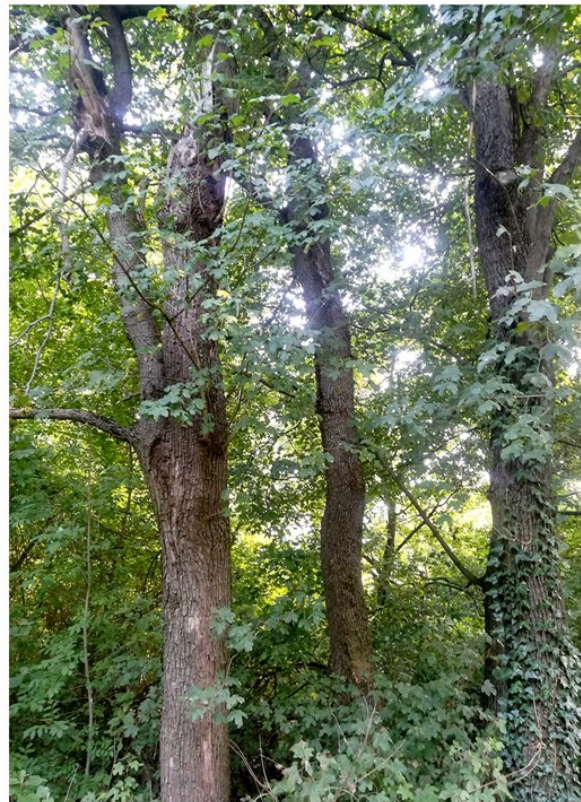
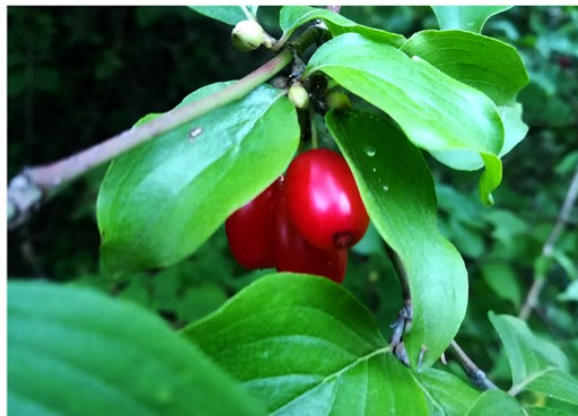
Nemesvámost a 77. sz. főút két részre osztotja: az úttól délre eső területet hívták a helyiek Alsó határnak, az északra eső részt pedig Felső határnak, az erdők hasonlóan tagolódtak. Ennek megfelelően az északi részen elterülő erdőket Vámosi-felső erdőnek hívják. Nemesvámos ezen északi részée a Déli-Bakony hegyvonulatához tartozik. Mintegy 2 millió évvel ezelőtt a Déli-Bakony arculatát a bazaltvulkánosság határozta meg. Erdős hegyoldalak, kopár fennsíkok, patak völgyek, jó termőtalajú medencék váltogatják egymást ezen a tájon. A Déli-Bakony növénytanilag szempontból átmenetet képez az Északi-Bakony és a Balaton-felvidék között. Ezt bizonyítja a melegkedvelő növények elterjedése valamint a cseres-tölgyesek és gyertyános-tölgyesek uralkodása. A nem áthatolhatatlan sűrűségű, ritkásokkal szabdalta erdőkkel mindennapi kapcsolatban állt a falu népe, jól ismerték azok világát. A Bakony délkeleti peremének hegyei adták a vámosi építkezések kő- és faanyagát. Szinte mindegyik hegyből bányásztak követ a helyi építkezésekhez. De az erdő minden ajándékát felhasználták az itt élők (vadásztak, gombáztak, méhészkedtek, vadgyümölcsöket gyűjtöttek stb.) Az északi hegylábi terület egyik kiemelkedő értéke a Nemesvámosi Szár-hegy is, mely értékes pannon növényvilágai miatt kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, az országos és a nemzetközi, közösségi jelentőségű Natura2000 ökológiai hálózat része.

TEKERES-VÖLGY ÉS BÖDÖLLE

Nemesvámos meghatározó színpontja a Séd-völgy egyik mellékvölgye, a Tekerés-völgy. A völgy a településtől nyugatra a Bődölle-dűlő nevű magaslati területen kezdődik és északnyugati irányban mélyülve és szélesedve vezeti le a Tekerés-patak gyér vizét a Veszprémi-Séd patakba, a Csatárhegy lábánál. A Bődölle ma erdős sávokkal körülvett gyepes terület, sok hagyásfával, mely magas élőhelyi minősége miatt az Országos Ökológiai Hálózat részét is képezi. Északra indulva a patak mellett a 77. sz. út mentén található a híres Vámosi csárda. Mielőtt eléri a hegyvidéki részt erdősávok és rétek, legelők kísérik a Tekerést. A termőréteg vékony, de jó minőségű a legelője, egykor a falu libáit legeltették rajta. Az erdőbe beérve a réteket és legelőket szurkódvölgy váltja fel. A magas sziklafalak vadregényes világot határolnak. A szurdokszerű kis völgyben kerékpáros és gyalogos túraútvonalak, hangulatos pihenők és esőházak kísérik végig. A völgy értékes élőhelyei számos értékes növényfaj számára nyújtanak otthont, így az a nemzetközi, közösségi jelentőségű Natura2000 ökológiai hálózat és az Országos Ökológiai hálózat részét is képezi.

VÁMOSI-ALSÓ-ERDŐ

Nemesvámos külterületét a veszprém-tapolcai út (77. sz. főút) két részre osztja: az úttól délre eső területet Alsó határnak hívták, ennek megfelelően az itt elterülő erdő pedig a Vámosi-alsó erdő nevet kapta. Az 1878. január 3-i keltezésű erdőtagosítási ügyben keletkezett iratban nevesítették a Felső erdőt és meghatározták az Alsó erdő helyét is: „a községtől délnyugatnak fekvő úgy nevezett alsó erdő”. Fekvéséből adódóan és kedvező környezeti adottságainak köszönhetően értékes erdő. Jellemét tekintve sosem volt áthatolhatatlan rengeteg, hiszen sok idős, magas fa található benne és a fák közötti tisztásokon gyakorta legeltettek szarvasmarhákat, lovakat és birkákat.

SZÁNTÓK

A település erdői mellett a legmeghatározóbb a tájhasználat a szántóföldi művelés. A nemesvámosi határt körben nagytáblás szántóföldek övezik, melyek messze hagyják vándorolni a tekintetet. Az impozáns növénytenger nyáron szemet gyönyörködtető. A századunk elején, főként a két világháború közötti években Nemesvámos a lencsetermesztéséről volt híres a környéken. Lencsevetéssel hasznosították ugyanis a határ rossz minőségű, sovány földjeit. A Felső-mezőn szinte minden falubeli család termelt lencsét két-három holdnyi területen. Manapság már a takarmánynövények (búza, kukorica) napraforgó, repce stb. termesztése jellemző a településen.

5 AJÁNLÁSOK

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK

ANYAG ÉS SZÍNHASZNÁLAT, HÉJAZATOK

Az épület homlokzatának, tetőfedésének és nyílászáróinak színkiválasztása nagyban befolyásolja az épület esztétikus megjelenését. A jól megválasztott színösszeállítás felöltözteti az épületet. Kerüljük az élénk feltűnő színeket!

A homlokzati szín kiválasztásánál olyan halvány színeket válasszunk amelyek a természetben is megtalálhatók! A falak festésére a fehérén és törtfehérén kívül a „földszínek” az agyag, téglá, terrakotta, szürke és a halványzöld árnyalatai javasolhatók.

A nyílászárók színét is a természetben megtalálható színek közül válasszuk, itt már alkalmazhatók a sötétebb árnyalatok is. Fontos, hogy összhangban legyen a homlokzat színezésével.

Lakóterületen javasolt a matt égetett természetes alapszínű agyagcserép fedés, használata a natúrtól a mélyvörösig. Kerülendő a mű antikolt vagy egyéb mintázatú, nem természetes színű és anyagú cserepek, vagy egyéb anyagú fedések, lemezek, zsindelek alkalmazása. A cserép anyaga és színe mellett fontos a megjelenése is. Ófaluban a klasszikus hódfarkú vagy egyenesvágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn. Nem ajánlott a túlhatározott karakterű, szinte önálló életet élő nagyhullámú, nagyméretű cserepek alkalmazása. Az alacsonyabb hajlásszögű kiegészítő tetőfelületeken, előtetőkön elfogadható a matt, grafitszürke korcolt lemez.

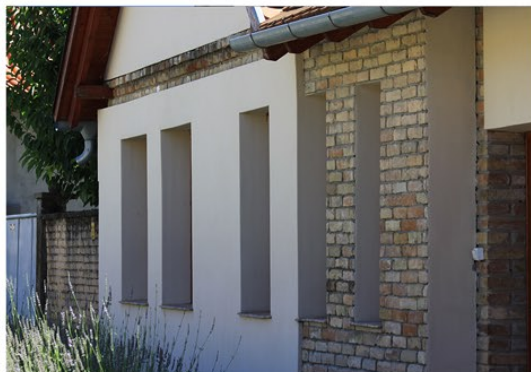
HOMLOKZATKÉPZÉS

A kor energetikai követelményeiknek megfelelő hőszigetelő kéregbe burkolt régi házak elveszíthetik a helyre utaló egyediségüket. A téglá vagy kőlabazat, a homlokzatképzések eltűnnek, a fa ablakot a jellegtelen műanyagok váltják fel. Védett homlokzatnál gondolkodjunk fa anyagú nyílászárókban, és őrizzük meg az eredeti ablakozást. A karakter nélküli, több átalakításon átesett épületek esetében a hőszigetelés jó, egyben vissza nem térő alkalom a homlokzat újragondolására. Hőszigetelés során legyünk figyelemmel a labazatkialakításra. A labazati hőszigetelést követően helyezzük vissza a gondosan bontott, eredeti követ vagy téglát, vagy építsünk be az eredetivel azonos kialakítású új anyagot. Kerüljük a csempezerűen ragasztott kőutazatokat! Ha az épület padlószintjét figyelembe véve hőtechnikai akadálya nincs, jó megoldás lehet a labazat eredeti állapotában való meghagyása. Ezzel ugyan a hagyományostól eltérően a labazat síkja a külső fal síkja mögé kerül, mégsem okozunk akkora kárt a településképp és az épület karaktere szempontjából, mint teljes leburkolásával.

NYÍLÁSZÁRÓK

Azonos ablakméret más-más ablakozással egészen eltérő megjelenést, hangulatot ad a háznak. Lehetőleg válasszunk fa anyagú nyílászárókat. Minden esetben javasolt a természetes, szépen öregedő anyagok és a rikító helyett a természetes, föld színek használata. Vegyük figyelembe, hogy míg a természetes anyagok felújíthatók, átfesthetők, addig a műanyag idővel nem javítható. Az utólag felszerelt fehér redőnytokok beszerelése helyett gondoljuk át a rejtett, fa vagy famintázatú, lehetőleg a nyílással azonos színű árnyékoló szerkezetek elhelyezésének lehetőségét. A hagyományos szerkezetek, az árnyékoláson és a vagyonvédelmen túl öltöztetik a homlokzatot! Utcafrontra csak rejtett redőnyszerkeznny helyezzünk el. Alkalmazhatunk lamellás kialakítású zsalugátert, de jó megoldás lehet a tömör kialakítású külső spaletta elhelyezése. Régi épületek eredeti nyílászáróinak cseréje során vegyük figyelembe, hogy ma már lehetőség nyílik az eredeti, hagyományos kialakítású és osztású ablakok hőszigetelt üvegezésű, korszerű legyártására.

KERÍTÉSEK

Az utcakép meghatározó része a kerítéskialakítás. Ófalu területén a tömör kerítés is megengedett, anyaga lehet fa, kő, nyerstégla, vagy vakolt felületű, itt is kerüljük a csempezerű vékony kőburkolatot. Kertvárosi területekre a természetes anyagokból épült áttört kerítések illenek. A legszebb példák a falazott pillérek, vagy faoszlopok közötti faráccsal, fa lécezettel, kovácsoltvas elemekkel, vagy egyszerű fém pálcázattal ellátott kerítések. Kerülni kell a nád vagy fémlemezborítást. A belátás megakadályozására sövény telepítés, vagy növényvel befuttatás javasolt. A kerítéssel együtt mindig tervezzük meg a kukatárolót is. Kerüljük a bonyolult idegen formákat.

KERTEK

Nemesvámoson nem mindenhol található előkert, főként az Ófaluban változatos ebből a szempontból az utcakép, a kertvárosi részeken egységesen mindenhol található előkert. Mivel az előkertek általában kisméretűek, csupán néhány méter szélesek, így azok a gyeperes vagy virágos díszkert kialakítására alkalmasak elsősorban. Díszes, gondozott előkertünkben nem csak saját magunk, hanem az utcán sétálók is gyönyörködhetnek. Szép előkertünkkel szervesen hozzájárulunk utcánk, településünk kellemes, hangulatos arculatához. Az ültetni kívánt fajok kiválasztásánál érdemes figyelni arra, hogy növényeink ne csak virágukkal, hanem levelükkel esetleg termésükkel is díszítsenek, így szinte egész évben színesíthetjük udvarunkat. Az épületeket igyekezzünk nem vagy csak részlegesen takarni. Fákat inkább a déli kitettségű falak közelében ültessünk, a homlokzatot hagyjuk érvényesülni. Ha mégis ültetünk az előkertbe fát vagy cserjéket, akkor azok helyének megválasztásakor vegyük figyelembe a ház homlokzati kialakítását, nyílászáróinak elhelyezkedését, alkalmazhatunk keskeny, oszlopos növényeket, amelyek hangsúlyozzák az épület függőleges vonalait vagy közepes méretű, laza ágrendszerű díszfákat, melyek nem takarják el teljesen a homlokzatot. Az előkertben bátran alkalmazzunk gazdag forma- és színvilágú növényeket, ugyanakkor igyekezzünk illeszkedni az épület stílusához, színvilágához is. Kiváló választások a színes virágú évelők, egynyári virágok, alacsony díszcserjék, a tömör, sötét lombú növényeket inkább kerüljük. Az előkert a ház közelsége, az azt övező burkolt felületek és kis mérete miatt többnyire igen száraz, melyet a kert megtervezése során, a növények kiválasztásánál tartsunk észben.

Általában a rejtettebb, intimebb hátsó kertrész a szemlélő előtt észrevétlenül marad, így ennek kialakítása nem befolyásolja az utcaképet. Megfelelő és jól átgondolt megtervezése azonban így is nagyon fontos. A kert teremti meg a kapcsolatot a természettel, változatos növényalkalmazással otthon is többféle élőlénynek biztosíthatunk életteret. Ezen felül természetesen kertünk minket is szolgál, hiszen pihenésre, felüdülésre használhatjuk és természetesen haszonkertként gyümölcsöket, zöldségeket is termeszthetünk benne. A kertünkbe, előkertünkbe ültetendő növénynek kiválasztásakor lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és hagyományokhoz, meglévő növényzethez illeszkedő fajokat részesítsük előnyben. Kerüljük az agresszív ún. inváziós fajokat. A kert az épített környezet része, így fontos, hogy harmonikus egységet képezzen az épülettel, amelyhez kapcsolódik. Ha a kertben burkolatokat tervezünk figyeljünk rá, hogy mindenképpen vízáteresztő legyen és próbáljuk előnyben részesíteni a természetes (fa, terméskő) vagy újrahasznosított anyagokat. A kerti építményeket növénytelepítéssel takarhatjuk, kevésbé hangsúlyossá téve azokat, így az épület jobban érvényesülni tud.

REKLÁMOK, CÉGÉREK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. De hogyan hirdessük portékánkat, szolgáltatásunkat úgy, hogy az ne legyen meghökkentő? Hiszen elsősorban a figyelem felkeltés a célunk, és nem a járókelők rosszallásának kiváltása. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően is megtehetünk. Ha lehetőségünk van egy szebb utcakép, településkép megteremtésére, miért ne élünk a lehetőséggel?

Nemesvámos lakó területén önálló reklámhordozó nem helyezhető el. Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához. A település egyéb területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat. Iparterületen nem javasolt a feltűnő, harsány, a teljes homlokzatot vagy tetőt elfoglaló cégnevek, logók totemoszlopok megjelenítése. Az út menti oriasplakátok elhelyezését reklámrendeletben kell szabályozni.

Kossuth Lajos utcai virágüzlet előtt ▼

KÖZMŰVEZETÉKEK

Közművezetékek és járulékos közmű létesítmények elhelyezésénél a településképi megjelenésre is gondot kell fordítani, ezért a korábbi légkábelek helyett földkábeleket kell alkalmazni. Ha az utcában légvezeték van, a bekötéseket akkor is földkábellel építsük. Így a későbbiekben a légvezetékek földkábelre történő cseréje egyszerűbb, és telken belül nem jár építési tevékenységgel. Új légvezeték létesítése a belterületen erősen ellenjavallt.

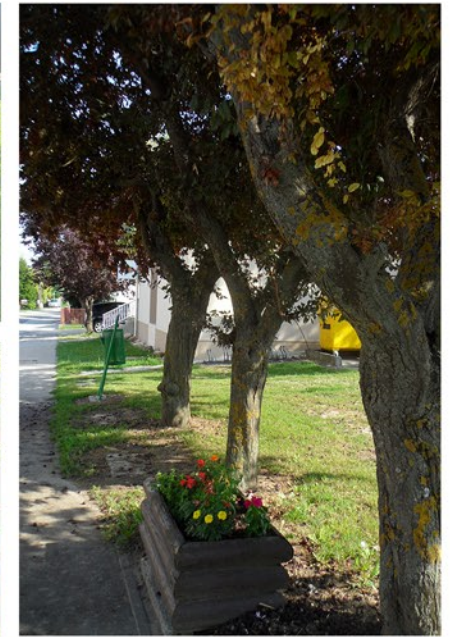

UTCÁK

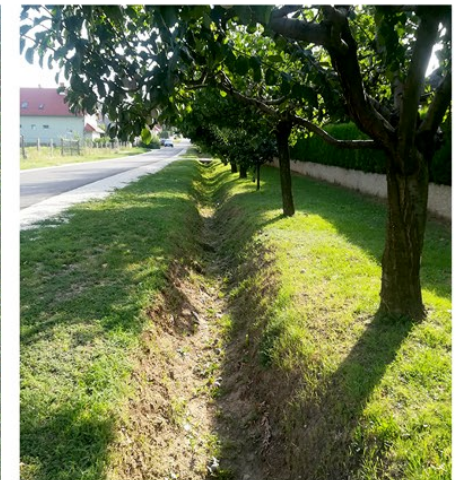
A virágos, zöld utcák, gondozott terek nagyon fontos részei az élhető településnek és a barátságos, szerethető, esztétikus településképnak. Nemesvámoson nem alakultak ki közterek, közparkok, közkertek. A településszerkezet sajátjaiból fakadóan azonban létrejöttek kisebb teresedések, ilyenek például az utcák kapcsolódásai, emlékművek környezete közintézmények előtti terek stb. Ezek rendezettsége nagyban meghatározza településképet, így fontos ügyelni a rendszeres karbantartásra. Az ilyen térrészek növényesítésére a leginkább alkalmasak a szárazságtűrő növények.

A járda és a közút közötti utcakertek teremtenek kapcsolatot a magántelkek és a közterületek között. Ezeket a tereket legtöbbször a háztulajdonosok alakítják ki, gondozzák, mely nagy segítség a településfenntartás szempontjából. Az utcakertek egyéni kialakítása során ügyeljünk arra, hogy e felületek is kapcsolódjanak az előkertekhez, ugyanakkor egymáshoz is illeszkedjenek, hiszen így lesz az utcakép egységes harmonikus. Kerüljük a szemmagasságban takaró növényzet alkalmazását, különösen a kereszteződésekben a közlekedése biztonsága érdekében, a gépkocsivezetők szemmagasságát figyelembe véve csak 50 maximum 80 cm magas cserjéket, évelőket telepítsünk. A fák gyökerei feltörhetik a járdák, utak burkolatát, ha nem megfelelő méretű helyet biztosítunk neki. Az ültetésnél és növényválasztásnál figyeljünk a növények térigényére, így sok bosszúságtól kímélhetjük meg magunkat.

A járőfelületek kialakításakor számos dologot figyelembe kell vennünk: fontos a vízáteresztés, a burkolat javíthatósága, tartóssága ezen felül az akadálymentességre is gondot kell fordítanunk. A burkolat színében a visszafogott, semleges színeket válasszuk.

Az utak, járdák megfelelő vízelvezetése alapvető fontosságú a települések fenntartásában, a nem rendezett csapadékvizek károkat okozhatnak mind az utakban mind az ingatlanokban, pincékben, kerítésekben stb. Nemesvámoson előfordulnak zárt rendszerű elvezetések és nyílt árkos megoldások is, mely utóbbiak fontos településképi elemek. Az árkok kitakarításával, gyommentesítéssel, rendszeres karbantartással gondozott zöldfelület nyerhető. A burkolatlan árkok gyepesítéséről gondoskodni kell, az árok partján, ahol a közlekedésbiztonság és a terület szélessége lehetővé teszi javasolt a növénytelepítés, faligetek telepítésével a zöldfelület gazdagabbá, hangsúlyosabbá, az utcakép hangulatosabbá tehető. Az autóbehajtók (hidak) létesítésekor, felújítása esetén egységes kialakításra kell törekedni, kerülve a feltűnő burkolati elemeket, színeket. Az Ófalu területén a hagyományosan kialakult kőhíd megoldást javasolt alkalmazni.

ÓFALU

A történelmi településmag területén különleges településszövet jött létre, mely önmagában is érték. Új épületek telepítésénél emiatt számos tényezőt figyelembe kell venni. A meglévő szövetbe illeszkedő homlokzat mellett nagy gondosságot igényel a kapubehajtók megoldása, az udvar kialakítása, a kertkapcsolat és a megfelelő benapozás kérdésének megoldása. A történeti településmag hangulatának és építészeti értékeinek megőrzése, hangsúlyozása érdekében foglaljuk össze az alábbiakban az újonnan épülő, átépülő házak megtervezéséhez javaslatainkat ajánlásainkat.

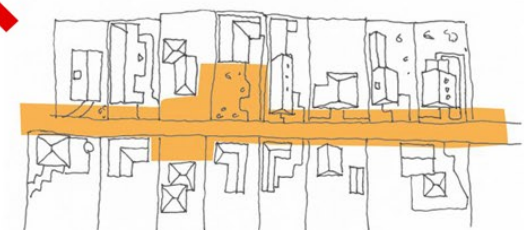
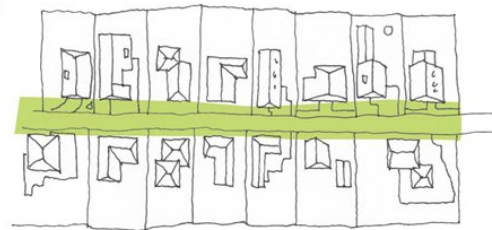

TELEPÍTÉS

Az építési telkek településen belüli elhelyezkedése, tájolása és fizikai paraméterei megszabják a telken való épület elhelyezését.

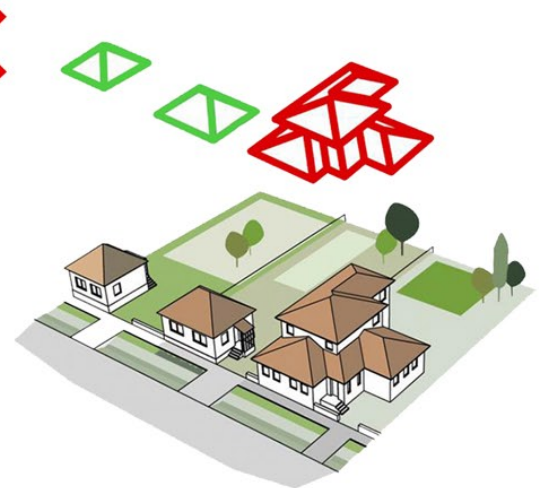
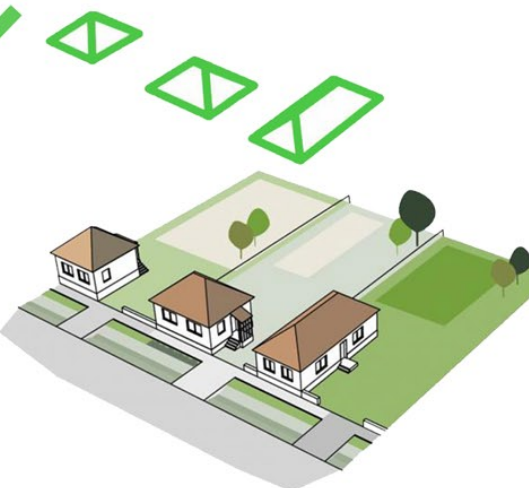
A hagyományosan kialakult telekméretek és a beépítési mutatók a település karakterét meghatározó, megőrzendő elemek. Új épület elhelyezésénél figyelemmel kell lenni a környezetbe való harmonikus illesztésre, a terület védettségére, valamint a megfelelő tájra.

Az Ófalu településrészben a családi házak telepítése oldalhatáron álló. A kialakult utcaképhez illeszkedően új épületeket a Kossuth Lajos utca, Petőfi Sándor utca és a Dózsa György utca felé létrejött építési vonalhoz illeszkedően kerüljenek elhelyezésre. A telken hátrahúzott családi ház építése nem javasolt, mivel az épület hátrahúzásával megtörik az utca ritmusa. A névtelen közök több helyen két oldalról is határolják a telkeket, itt kötött az épület elhelyezése, adottak a szomszédos épületek, melyekhez igazodni, tűzfalaikhoz csatlakozni kell.

ÉPÜLETTÖMEG, MAGASSÁG, TETŐHAJLÁSSZÖG

A történeti településmag területén az épületek jellemzően földszintesek, magastetősek, voltak. A régebbi oldalhatáron álló úgynevezett hosszúházak, szélessége közel azonos maximum 8,0 méter volt, ez a szélesség a zárt sorúan beépült hajlított házak esetében az utcával párhuzamosan befordult. A falu főutcája mentén az oromfalas kialakítás ritka volt, az épületek többségében kontyoltak voltak, a beforduló tömegek is ehhez a párkánymagassághoz igazodtak. Ezt a ritmust megtörték az újonnan beépülő épületek, melyek a 4,5 méteres épületmagasságot kihasználva, jóval szélesebb épülettel, az utcára merőleges nyeregtetős oromfalas tetőtér beépítéses épületekkel épültek be. Új beépítésnél törekedni kell az eredeti arányrendszer visszaállítására. Amennyiben a telekméret megengedi, a használat pedig igényli a tetőtér beépítését, csak az utcafronttól hátrébb javasolt a térdfal megemelése, és az utcával párhuzamos gerincű, vagy kontyolt tető javasolt. A tető hajlásszöge 40 és 45 fok közötti legyen.

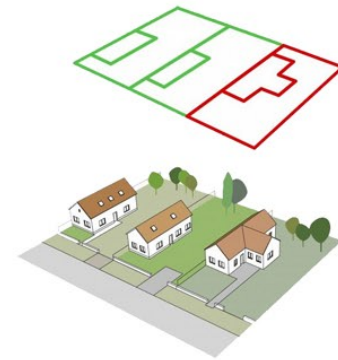
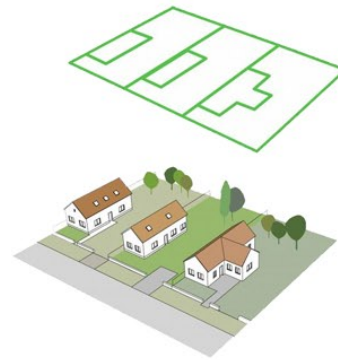
KERTVÁROS

TELEPÍTÉS

Az új beépítés területe a 20. század végétől öleli körbe az őfalut, szabályos 12-13 méter széles tervezett utcahálózatra fűzött egységesen oldalhatáros beépítésű telkekkel. Az épületállomány ezeken a területeken rendezettebb, szabályosabb képet ad, mint a spontán módon fejlődött településmag. A telkek előkertje változó, itt mindig az adott utcában kialakult előkertek méretéhez kell igazodni az új beépítésekkel. A beépítési mód a már beépült telkeknél oldalhatáros, a még be nem épült telkeknél is ezt javasolt folytatni, az egységes utcakép kialakítása érdekében. Az oldalhatáros beépítésnél az épület helye és az oldalhatáron álló homlokzati nyílászárók elhelyezése ugyan korlátozott, de ugyanakkor előny jelent a kíváncsi tekintetek és az áthallások elől védettebb intim udvar kialakíthatósága, és a kedvező tájolás. Egy jó arányú oldalhatáros épület egyszerű tetőformájával gazdaságos kialakítást tesz lehetővé, jól tagolható, és rugalmasan bővíthető.

ÉPÜLETTÖMEG, MAGASSÁG, TETŐHAJLÁSSZÖG

A kertvárosi területeken a közel egyforma, és egy időben épült utcára merőleges nyeregtetős épületek egységes utcaképet képeznek, itt ennek az egységnek a megtartása érdekében további beépítéseknel is ragaszkodni kell, új beépítéseknel az utcára merőleges nyeregtetős, oromfalas épületek elhelyezése javasolt. A tető hajlásszöge itt is 40 és 45 fok közötti legyen.

40-45°

|PARTERÜLET

TELEPÍTÉS

Az egykori termelőszövetkezet környékén, valamint a 77-es országos főút közelében jöttek létre közel a szomszédos lakó és intézményi területekhez. A terület karakterét a szabadonállóan elhelyezett terjengős, egy-két szint magas, jellemzően lapostetős, vagy kis hajlásszögű tetős, könnyű-szerkezetes csarnoképületei alkotják, amelyekhez általában nagy kiterjedésű parkolók tartoznak. A gazdasági, nagy alapterületű épületeknek megvan a maga formai és anyaghasználati racionalizmusa, ugyanakkor nemes arányokat kell, hogy tükrözzenek. Az épület elhelyezésénél figyelembe kell venni a domborzati viszonyokat, a túl nagy bevágás vagy feltöltés nem javasolt.

ÉPÜLETTÖMEG, MAGASSÁG, TETŐHAJLÁSSZÖG

Új beépítéseknél javasolt a tagolt magastető használata, lapostető csak fenntartott (megfelelően gyomírtott) kavicsszórással és/vagy intenzíven gondozott zöldtetővel javasolt. A hajlásszög tekintetében elfogadható a csarnok fesztávhoz igazodó alacsonyabb érték is. Javasolt a fogadóépület, bejárat, iroda funkciók nem könnyűszerkezetes, igényesebb kialakítása, természetes anyaghasználattal. Nem elfogadható a rikító színekben pompázó acélvázcsarnokok elhelyezése.

HÉJAZATOK

Nem elfogadható a csarnokok élénkszíni és csillogó felületű héjazata, mely messziről virít a tájban. Homlokzaton mérlegelve az épület méretét és a környezetben elfoglalt helyét, javasolt a környezetbe (égbolt, talaj) olvadó színek, például grafitzürke, antracit, vagy a meleg, visszafogott föld színek használata.

VÁMOSI-FELSŐ- ÉS ALSÓ-ERDŐ, TEKES-VÖLGY ÉS BÖDÖLLE

TELEPÍTÉS, NÖVÉNYALKALMAZÁS, ANYAGHASZNÁLAT

A külterületen minimálisra kell szorítani az épületek számát. Az épületek és építmények elhelyezésénél figyelembe kell venni a táji adottságokat, azokhoz a lehető legnagyobb mértékben illeszkedni kell.

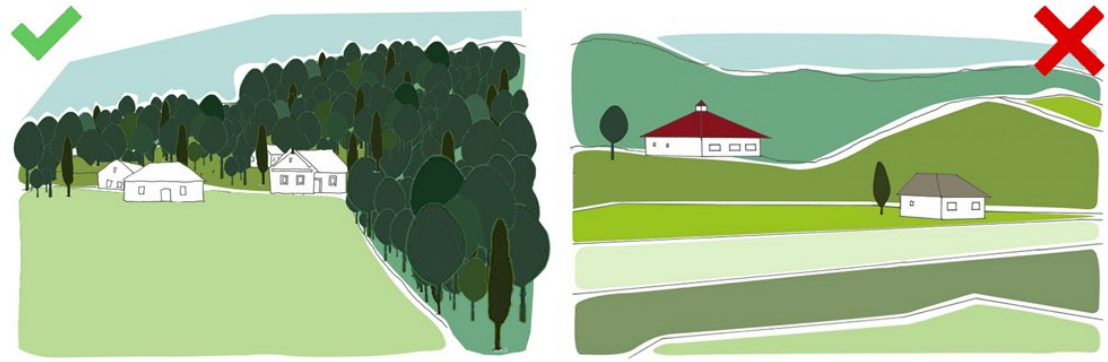
A nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló területek esetében kizárólag a természetvédelmi érdekeket szolgáló gazdálkodás illetve a természeti értékek megőrzését biztosító épületek és építmények helyezhetők el. Amennyiben az adott terület rendelkezik kezelési illetve fenntartási tervvel, abban megfogalmaznak a terület használatával kapcsolatos szabályokat és kritériumokat, ezért fontos ezeket is figyelembe venni.

Az épületeket, építményeket úgy kell elhelyezni, hogy a főbb kilátópontokról kitekintve (közlekedési utak, kilátók, pihenőhelyek, rekreációs létesítmények stb.) azok ne gátolják a szabad kilátást, valamint távolról se legyenek szembetűnőek, a természeti értékeket károsítása nélkül. Az elhelyezés mellett a létesítmények formája is meghatározó. Törekedni kell arra, hogy lehetőleg nagy kiterjedésű egy tömegből álló épületek helyett több kisebb tömegből álló épületegyüttest hozzunk létre, mely így kevésbé hangsúlyos, jobban illeszthető a tájban.

A turisztikai létesítmények kialakításánál, felújításánál előtérbe kell helyezni a természetes anyagok használatát (terméskő, fa)

Tájképvédelmi szempontból új burkolt út, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési építmény, reklámfelület elhelyezésére szolgáló építmény nem támogatható. A Magyar Honvédség kezelésében lévő területeken csak a katonai használathoz szükséges honvédségi létesítmények létesítendőek, a tájképvédelmi szempontok figyelembe vételével.

Az épületek tájbaillesztése elősegíthető megfelelő növényalkalmazással, valamint az esztétikai érték is növelhető. Az épület körül telepített növények elősegítik az épület kapcsolódását annak környezetébe. A növények megválasztásánál előtérbe kell helyezni a honos növényfajokat, lehetőség szerint a Keleti-Bakonyra jellemző növényeket javallott ültetni. Semmiféleképpen sem szabad olyan fajtákat alkalmazni, melyek a védett természeti területek élővilágát bármilyen módon veszélyeztetik (pl.: invazív idegenhonos növények).

MŰVELÉS

A külterület erdős és gyeses részein törekedni kell a kialakult tájjelleg és a természeti értékek megővésére, a jelenlegi művelési ágak megváltoztatása nem javasolt, az erdő és gyepegzdkodás domincanciájának fenntartása mellet érhető el a táj arculatának és jellegének megőrzése . A nemzetközi oltalom alatt álló területekre külön gondot kell fordítani. Az oltalom létrehozásának fő célja a védett növény- és állatfajok, közösségi jelentőségű élőhelytípusok és fajoka kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása. Ennek érdekében a cél az erdős területeken a védendő erdőállományok állapotának, elegyarányának, korosztályviszonyainak javítása, a termőhely jelentős korlátait figyelembe vevő, igen kíméletes, a természetes erdőfejlődési és felújulási folyamatokat figyelembe vevő erdőgazdálkodási módok előtérbe helyezésével. Az elsődleges cél a gyeses élőhelyek gyepeként való megtartása. Az Szár-hegy jelenleg is extenzív mezőgazdasági hasznosítás alatt áll, a gyepek egy részét juhokkal legeltetik, mely segítségével a gyepek cserjésedése megakadályozható. A kiemelt jelentőségű élőhelyek esetében, azok fennmaradása érdekében kerülni kell mindennemű beavatkozást, beleértve a gyepek bármilyen használatát, kivéve a speciálisan az élőhelyek fennmaradását elősegítő munkákat, illetve az invaziós gyomfajok eltávolítását. Az értékes gyepek védelme érdekében az autós közlekedést minél kevesebb nyomvonal használatával szükséges megoldani. A területen a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, új nyomvonalú utak kialakítása, földutak stabilizált, vagy burkoltta alakítása nem javasolt. Az oltalom alatt álló gyepeken tömegsportesemény rendezése, valamint technikai jellegű sporttevékenység folytatása rendkívül káros lenne. További részletes ajánlásokat és információkat a Natura 2000 területekre elkészült fenntartási tervek tartalmaznak, melyek mindenki számára elérhetőek.

SZÁNTÓK

TELEPÍTÉS, NÖVÉNYALKALMAZÁS, ANYAGHASZNÁLAT

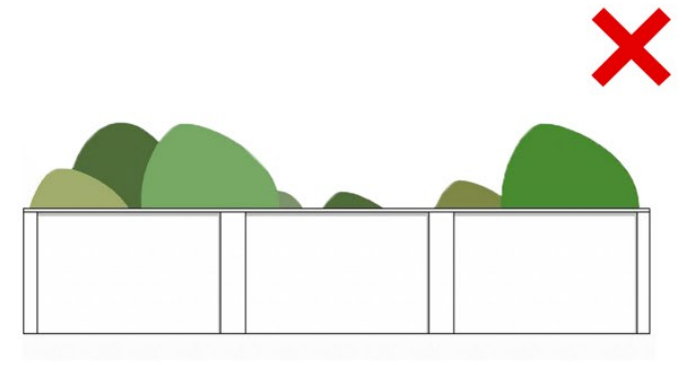
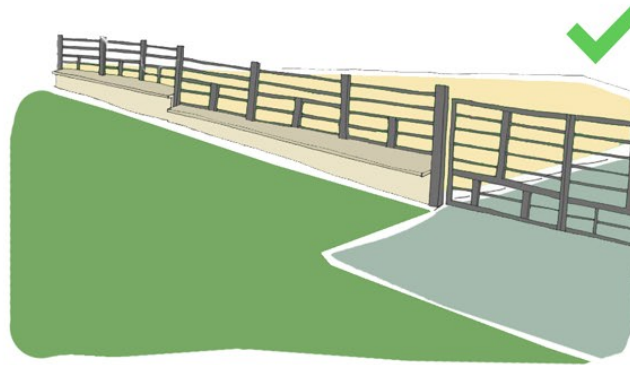
A külterület ezen részén is a beépítés lehető legkisebb mértéke volna kívánatos, elsősorban a műveléshez szükséges épületek és építmények elhelyezése támogatható. Az épületeket és építményeket tájba illesztve, növényzettel takartan alakítsuk ki. Legyünk figyelemmel a település és a terület kiemelt nézőpontjaiból való látványra is, az esetleges negatív látványokat növénytelepítéssel is oldhatjuk. Törekedjünk a több kisebb tömegből álló épületegyüttes létrehozására, mely így kevésbé hangsúlyos, jobban illeszthető. A külterületen telepített, túlságosan kirívó épületek körül telepíthetők többszintes növénycsoportok vagy a homlokzatot behálózó futónövények is. A megfelelően elhelyezett, nem hivalkodó épületek esetében is megfontolandó a növénytelepítés, mellyel az illeszkedés még inkább elősegíthető, az esztétikai érték növelhető. Az épülethez vezető utak vagy egyéb mezőgazdasági utakat szegélyező, monumentális megjelenésű fasorok, vagy a major területén telepített egy-egy szoliter fa egyedi, ám nem hivalkodó megjelenést kölcsönözhet a külterületi épületegyüttesek számára. A növények megválasztásánál előtérbe kell helyezni a honos növényfajokat, kerülni kell azonban az idegenhonos, agresszívan terjedő fajok alkalmazását. (pl.: zöld juhar, bálványfa, kései meggy, keskenylevelű ezüstfa, amerikai kőris).

Új épületek tervezésekor javasolt a Nemesvámoson jellemző majorok, tanyák épületeinek kialakítását figyelembe venni. Az épület anyagának és színezésének kiválasztásakor célszerű a kirívó megoldások és rikító, élénk színek kerülése.

KERÍTÉSEK

A külterületen a kerítések kialakítása nem kívánatos, azonban amennyiben a külterületi épületek illetve ültetvények elkerítése indokolt, úgy a kerítés anyagának és típusának megválasztására is ügyelni kell. Mindenképpen kerülendők a tömör kialakítású, színes kerítések, helyette inkább természetes anyagokból készült, áttört kerítések telepítése javasolt.

MŰVELÉS

A természetvédelmi oltalom alatt nem álló külterületi részek esetében is törekedni kell a kialakult tájjelleg és a természeti értékek megővésére. Nemesvámoson a szántóföldeket ritkán kísérik fasorok vagy erdősávok, melyek azonban rendkívül fontosak mind a művelés mind az élővilág szempontjából. A termőképességének növelése érdekében érdemes megfontolni a jól megtervezett mezővédő erdősávok telepítését. A többszintes erdősávokkal kisebb táblákra tagolt szántók az élő falnak köszönhetően védettebbek a külső hatások ellen. A megfelelő szerkezetű és irányú erdősávok mérséklék a szélmozgást, kedvezőbbé téve a növények és a talaj párolgását, csökkentik a szél fizikai károsító hatását, pozitívan befolyásolják a csapadékeloszlását, ami kiegyenlítettebb termésoztlást eredményez. Összességében ideális mikroklíma alakul ki, melynek eredményeképpen jelentős mértékben növekszik a termés mennyisége. Az erdősávok ezen felül is számos előnyvel járnak, rendkívül gazdag élőhelyet alkotnak. Kitűnő búvó, szaporodó, táplálkozó helyet nyújtanak a mező vadjai számára. Az erdősávba telepített virágzó, mézelő cserjék méhtenyésztésre alkalmasak de akár a vadgyümölcsök is gyűjthetőek.

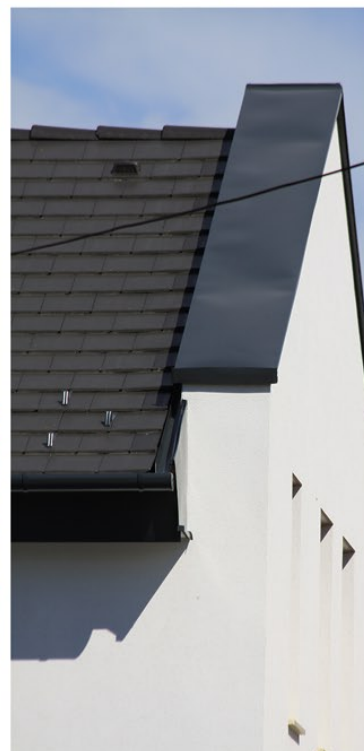
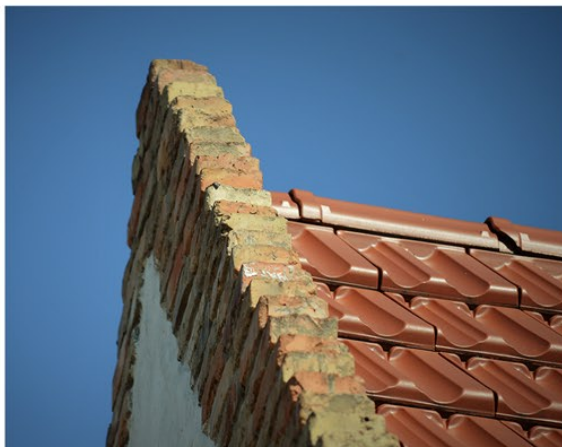

6 JÓ PÉLDÁK | ÉPÜLETEK. ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

HOMLOKZATKÉPZÉS

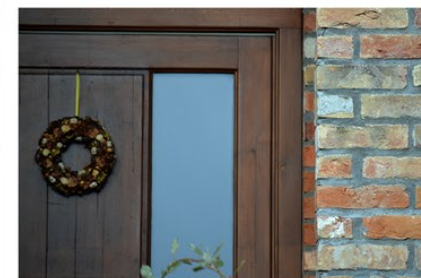
ŐROMFALAK

TETŐK, PÁRKÁNYOK, ERESZEK, KÉMÉNYKÉPZÉS

ABLAKOK, AJTÓK

KERÍTÉSEK, KAPUK

UTCÁK, KÖZTERÜLETRENDEZÉS

KÉSZÍTETTE: TÁJOLÓ-TERV Kft.

MEGBÍZÓ:

Nemesvámos Község Önkormányzata

www.nemesvamos.hu

polgarmester@nemesvamos.hu

jegyzo@nemesvamos.hu

8248, Nemesvámos, Fészek u. 7.

Telefon: (88) 505-580, (88) 505-581, (88) 505-590

Polgármester: Sövényházi Balázs

Építész:

SZÖVEG: Pisák Brigitta, Körmendi Judit

FOTÓK: Pisák Brigitta, Mezei László

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ ÁBRÁI: Kiss Luca, Novák Sándor, Weizskopf András

GRAFIKAI TERVEZÉS: Pisák Brigitta

Készült Magyarország kormánya megbízásából, a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan

FELELŐS KIADÓ:

Budapest 2017